

**В.М. ГЕЄЦЬ – ЗАСНОВНИК І ЛІДЕР НАУКОВОЇ ШКОЛИ
МОДЕЛЮВАННЯ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНОГО
ПРОГНОЗУВАННЯ**

З історії становлення прогнозування як напрямку економічної науки

Теоретичні основи економічного прогнозування було закладено ще наприкінці ХІХ ст. у працях нашого видатного співвітчизника, автора теорії економічної кон'юнктури, першого економіста-академіка Української академії наук – М.І. Туган-Барановського. Новаторський підхід вченого до розкриття циклічного характеру суспільного відтворення відкрив можливість ґрунтовного дослідження макроекономічної динаміки та формування на цій основі нового наукового напрямку – економічного прогнозування. М.І. Туган-Барановський глибоко усвідомлював суспільну роль академічної науки як засобу формування та зміцнення національного господарства, розвитку інтелектуальної культури та забезпечення конкурентоспроможності української нації в її державотворчих змаганнях¹. Тож є глибокий історичний сенс у тому, що наукова школа, предтечею якої був активний творець української академічної науки, – школа моделювання та макроекономічного прогнозування – постала і вже понад двадцять років успішно розвивається в Інституті економіки та прогнозування НАН України.

Розвиток методології та методики застосування економіко-математичних методів для оптимізації управління економікою як напрям наукових досліджень веде свій початок від 20–30-х років минулого століття, коли побудова планової економіки вимагала розроблення теоретичних основ і практичних методик емпіричних досліджень для забезпечення централізованого планування розвитку народного господарства. Науковим центром з організації та

¹ М.І. Туган-Барановський: вчений, громадянин, державотворець (До 150-річчя від дня народження) : Монографія. – [В.М. Геєць, В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук В.В. Небрат ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К. : Наук. думка, 2015. – С. 3.

проведення такої роботи став всесоюзний Інститут економічної кон'юнктури в Москві, створений учнем М.І. Туган-Барановського М.Д. Кондратьєвим у 1920 р. Для дослідження економічної динаміки на основі застосування прогресивних математичних методів був залучений видатний український економіст-математик Є.Є. Слуцький – один із засновників теорії випадкових процесів, автор ідеї впровадження ймовірнісного підходу до аналізу причинно-наслідкових механізмів циклічних коливань, стохастичного та статистичного моделювання.

З середини 1960-х років було розгорнуто фундаментальні дослідження в галузі прикладної математики, кібернетики, розроблення обчислювальної техніки, що становило важливу передумову розвитку економіко-математичного прогнозування. Але першим інституційним осередком, де цей напрям став базовим, системоутворюючим, є Інститут економічного прогнозування.

Сама ідея створення інституту, який безпосередньо був призначений для виконання розробок, обґрунтування рішень та забезпечення аналітично-прогнозними матеріалами Кабміну України, пов'язана з реактуалізацією суспільного запиту на економічне прогнозування та моделювання макропроцесів в умовах переходу до ринкової моделі розвитку національного господарства. Тому закономірно, що розбудова структури та визначення напрямів дослідження головної наукової установи з проблем прогнозування соціально-економічного розвитку велися на основі теоретико-методологічних і науково-практичних напрацювань В.М. Гейця, а також його послідовників та колег по роботі у наукових підрозділах Інституту економіки НАН України, де впродовж 1968–1997 рр. займалися теорією управління та проблемами економіко-математичного моделювання².

Своїм вчителем у науці В.М. Геєць називає члена-кореспондента НАН

² Докл. див.: Чистякова С.В. Розвиток науково-практичних основ економіко-математичного моделювання // Історія народного господарства та економічної думки України: зб. наук. праць. - Вип. 49. - К. : ДУ „Ін-т екон. та прогноз. НАН України”, 2016. - С.38–39.

України В.І. Голікова³, адже саме під керівництвом Володимира Івановича власне і відбувалося становлення молодого вченого, який з молодшого наукового співробітника Інституту економіки виріс до доктора економічних наук, завідувача відділом моделювання економічного зростання, а в подальшому – академіка НАН України за спеціальністю макроекономіка, директора-організатора Інституту економіки та прогнозування. У 1970–1980-х роках у роботах В.І. Голікова та В.М. Гейця було викладено методіку прогнозування показників розвитку економіки на прикладі УРСР, обґрунтовані доцільність і можливість розроблення системи макроекономічних моделей аналізу та прогнозування динаміки та структури суспільного виробництва. На сьогодні наукова спільнота стверджує, що роботи О.О. Бакаєва та В.М. Глушкова (Інститут кібернетики НАН України), а також В.І. Голікова та В.М. Гейця в частині розроблення методології та методіки економіко-математичного прогнозування основних показників розвитку економіки, теоретичних проблем моделювання систем і процесів, використання економіко-математичних методів при розв’язанні завдань оптимізації господарських рішень на різних рівнях управління як у поточному, так і в перспективному плануванні, а також для розроблення системи балансів народного господарства України вже тоді випереджали час⁴.

Напрацювання вчених-новаторів, які формували новий науковий напрям в Україні у 1960–1980-і роки, відкрили перспективи прикладних досліджень, долучили українську науку до загальносвітового інтелектуального пошуку в галузі побудови оптимізаційних, функціональних та імітаційних економіко-математичних моделей, практично показали обмеженість адміністративно-командної моделі управління та необхідність поєднання державного

³ Див. підрозділ «Член-кореспондент НАН України В.І. Голіков: наука – справа всього життя» цього видання.

⁴ Міхно М.К., Радзієвський О.І. З історії розвитку та застосування економічної кібернетики в Україні (друга половина ХХ ст.). *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2005. Вип. 37–38. С. 147–156; Українська економічна думка про чинники та пріоритети економічного розвитку : монографія / В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук В.В. Небрат ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. К., 2014. С. 331–333.

регулювання та прогнозного планування з мотиваційно-регуляторними механізмами ринку. Подальший розвиток цього напрямку наукових досліджень і практичних розробок пов'язаний з історією створення Інституту економічного прогнозування Національної академії наук та формуванням відповідної наукової школи в незалежній Україні.

Таким чином, якщо на першому етапі зародження теорії економічного прогнозування було закладено основи наукового передбачення економічної динаміки, зокрема, циклічних коливань економічної активності; на другому – розроблялися методики використання економіко-математичного моделювання з метою підвищення ефективності централізованого планування; на третьому – створення автоматизованих систем управління народногосподарським комплексом та вдосконалення міжгалузевих регіональних виробничих зв'язків, то на етапі формування наукової школи В.М. Гейця постали принципово інші, масштабніші завдання, обумовлені необхідністю передбачення соціально-економічних ефектів системної трансформації суспільства й економіки внаслідок здобуття державної незалежності та переходу до ринкової моделі економічних відносин.

Необхідно було розвивати дослідження, які виходили далеко за межі традиційного на той час розуміння прогнозів та їх ролі в системі управління економікою, зокрема економічного прогнозування. Такий підхід зумовив необхідність не тільки використання математичних методів моделювання, які при розробці окремих моделей об'єднувалися в окремі блоки, а й формування окремих систем типу СММАП, що була запропонована лідером школи, та використання методів моделювання для проведення взаємопов'язаного кількісного та якісного дослідження окремих явищ і процесів. Саме такі розробки значно покращували якісні характеристики передбачень і допомагали в напрацюванні рішень з окремих проблем економічного розвитку. Таким чином розробки проводилися і для цілей системного прогнозування, і для поглибленого вивчення окремих явищ і процесів.

Формування Інституту та, паралельно, його структурна модернізація,

підготовка молодих наукових кадрів, апробація результатів досліджень та їх використання в практичній роботі вищих органів державної влади відбувалися разом із науковими пошуками, завдяки яким уже фактично через кілька років після організації Інституту в 1997 р. були отримані перші досить важливі результати⁵, які репрезентували напрацювання молодого дослідницького колективу та його лідера – академіка НАН України В.М. Гейця.

Особистість засновника та керівника школи

Наукова школа – це неформальна наукова спільнота, об'єднана спільними цінностями, ідеями, підходами до постановки та вирішення дослідницьких завдань, що формується довкола видатного вченого і харизматичної особистості⁶. Отже, перша умова виникнення наукової школи – це наявність крупної особистості, істинного вченого-екстраверта, який здатен об'єднати навколо себе учнів та послідовників у прагненні розвивати та поширювати свої знання, виконуючи просвітницьку місію вченого.

Саме таким є засновник школи академік Геєць В.М. – лідер фундаментальних і прикладних економічних досліджень із широким використанням методів математичного моделювання та інформаційних технологій і розробки на їх основі напрямків і методів розвитку господарської системи, стратегічних прогнозів і програм розвитку економіки України. Створений за його ініціативою та під його керівництвом у 1997 р. Інститут економічного прогнозування НАН України зайняв провідні позиції у науковому

⁵ Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / за ред. В.М. Гейця. – К.: Логос, 1999. 500 с.; Секторальні моделі прогнозування економіки України / за ред. В.М. Гейця. – К.: Фенікс, 1999. 304 с.; Концепція економічної безпеки України / кер. проекту акад. НАН України Геєць В.М.; НАН України, Ін-т екон. прогноз. – К.: Логос, 1999. 56 с.; Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання. – К.: Ін-т екон. прогноз., 2000. 344 с.; Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання: колективна монографія / за ред. Гейця В.М. – Х.: Форт, 2000. 432 с.

⁶ Тут і далі використано теоретико-методологічні підходи до дослідження наукової школи та критеріїв її визначення, запропоновані й обґрунтовані наук. співр. відділу економічної історії к.е.н. О.П. Курбет. Докл. див.: Курбет О.П. Формування та еволюція теоретико-методологічних засад Київської політекономічної школи (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 / ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – К., 2017. – 20 с.

забезпеченні економічної політики та обґрунтуванні перспектив розвитку національної економіки. Це стало можливим завдяки особистим якостям та творчій енергетиці В.М. Гейця, який залучив і консолідував кращі сили академічної науки, забезпечив демократичну атмосферу наукового пошуку та можливості професійного зростання для молодих вчених, тим самим створивши підґрунтя неформальної єдності творчого колективу однодумців і послідовників, дослідників різних поколінь, що характеризує наукову школу.

Високий професіоналізм та авторитет В.М. Гейця як вченого-прогнозиста, талановитого керівника наукового колективу та педагога засвідчує його багаторічна діяльність на відповідальних посадах у Національному банку України, Апараті Ради національної безпеки й оборони, Вищій економічній раді Президента України, Президії НАН України, ключових експертних радах вищих органів державної влади, колегіях, робочих групах та в інших численних державних та громадських інституціях⁷. Його внесок у вдосконалення організації та координації фундаментальних соціогуманітарних досліджень, популяризацію сучасних економічних знань, забезпечення ефективної діяльності НАН України та посилення її ролі як вищої наукової організації держави підтверджує непересічний масштаб особистості, талант організатора науки та глибоке розуміння її суспільної ролі.

Учні й послідовники

Академік В.М. Геєць зумів об'єднати навколо себе учнів і своїх послідовників, які розвивають і поширюють ідеї очолюваного ним напрямку. Зокрема, під його безпосереднім керівництвом захищено 49 докторських та кандидатських дисертацій з проблем макроекономіки, фінансів, економіко-математичного моделювання, макроекономічного прогнозування та державного регулювання економіки.

Розгорнувши дослідження, присвячені впровадженню економіко-математичних методів у практику оптимізації управлінських рішень,

⁷ Валерій Михайлович Геєць / НАН України ; ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Академперіодика, 2015. – С.13–15.

В.М. Геєць від перших років формування школи багато часу і зусиль докладав для підготовки молодих наукових кадрів. Під його науковим керівництвом захищені кандидатські дисертації за спец. «економіко-математичні методи» – О.М. Порядкова (1989); М.І. Холодовського (1990); Шумської С.С. (1994); за спец. «економіко-математичне моделювання» – Бурлай Т.В. (2000); Твердохлібової Д.В. (2000); Макари О.В. (2002). Продовжуючи дослідження за обраним напрямом та розвиваючи наукову школу, частина фахівців на сьогоднішній день працюють в інституті. Так, к.е.н. С.С. Шумська – провідний науковий співробітник відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку; к.е.н. Т.В. Бурлай – старший науковий співробітник відділу економічної теорії; к.е.н. Д.В. Твердохлібова – старший науковий співробітник відділу державних фінансів. Інші – реалізують свої наукові напрацювання та поширюють нові знання на різних майданчиках науково-освітнього простору та працюють в органах державної влади.

Серед новаторських робіт, наукове керівництво якими здійснював В.М. Геєць, – дисертації Т.П. Завгородньої (спец. «економіко-математичне моделювання»; канд. – 1985 р.; докт. – 1995 р.) та А.А. Мазаракі (спец. «теорії та моделі економічного зростання», 1995). Ці вчені в подальшому не лише продовжили свою наукову діяльність за обраним напрямом, але створили й очолили нові дослідницькі осередки. Зокрема, д.е.н., проф., академік Академії економічних наук України Т.П. Завгородня, яка під науковим керівництвом В.М. Геєця виконала й успішно захистила і кандидатську, і докторську дисертації, сформувала і тривалий час очолювала кафедру автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету, створила наукову школу «Кібернетика виробничої діяльності». За результатами досліджень, проведених під керівництвом Т.П. Завгородньої, захищено дві докторські і п'ятнадцять кандидатських дисертацій за спеціальністю «економіко-математичне моделювання».

Ректор Національного торгово-економічного університету д.е.н., проф., академік Національної академії педагогічних наук України А.А. Мазаракі, який

у 1990-х роках під керівництвом В.М. Гейця започаткував дослідження сфери товарного обігу в умовах переходу до ринкових відносин, є засновником наукової школи економістів сфери обслуговування, підготував понад тридцять докторів і кандидатів економічних наук, більшість із яких працюють у системі вищої освіти. Послідовники В.М. Гейця успішно розвивають економіко-математичний напрям української науки і в інших провідних навчальних закладах. Так, професор кафедри економічної кібернетики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка д.е.н. О.І. Ляшенко (спец. «економіко-математичне моделювання», 2006) розробляє проблематику математичного моделювання динаміки відкритої економіки, підготувала трьох кандидатів наук за спец. «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці».

Потужно розвивається школа безпосередньо в стінах Інституту економіки та прогнозування НАН України. Заступник директора, член-кореспондент НАН України С.О. Кораблін та головний науковий співробітник з покладанням обов'язків завідувача відділом моделювання та прогнозування економічного розвитку член-кореспондент НАН України М.І. Скрипниченко теж свого часу виконували дисертаційні дослідження за наукового консультування В.М. Гейця. Здобувши найвище наукове визнання, вони продовжують розроблення актуальних проблем національної економіки, готують наукову зміну за напрямками «теорії та моделі економічного зростання» та «економіко-математичне моделювання». Зокрема М.І. Скрипниченко впродовж багатьох років плідно працює над проблемою поглиблення наукових основ сучасної концепції макроекономічного прогнозування в частині побудови інструментарію комплексних інтегрованих моделей економічного розвитку, орієнтованих на практичну реалізацію в умовах нестабільної економічної кон'юнктури. З цієї тематики М.І. Скрипниченко підготувала одного доктора та трьох кандидатів економічних наук за спеціальністю «математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці». Серед її учнів – завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і міжнародної інформації

Тернопільського національного економічного університету д.е.н., проф. О.М. Ляшенко, яка, своєю чергою, здійснює наукове керівництво дисертаційними дослідженнями аспірантами за спеціальністю «математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці», розробляє проблематику економіко-математичного моделювання комерціалізації трансферу технологій, інноваційного розвитку, взаємодії легального та нелегального секторів економіки. Тобто можна говорити про формування четвертого покоління учнів та послідовників В.М. Гейця – засновника наукової школи моделювання та макроекономічного прогнозування. Тематичним відгалуженням школи є дисертаційні роботи в галузі моделювання збалансованих показників вимірювання ефективності соціально-економічних систем (А.О. Загорулько), моделювання комплементарного розвитку аграрної сфери України (О.С. Бородіна), виконані в інституті під науковим керівництвом члена-кореспондента НАН України М.І. Скрипниченко.

У захищених дисертаціях кількох поколінь вчених поєдналися як методологічні, так і методичні засади зазначеного напрямку розвитку науки в частині, насамперед, використання синтезу економетричних, оптимізаційних, балансових, нормативних та трендових моделей, з одного боку, для цілей макроекономічного прогнозування, а з іншого – для цілей оптимізації управлінських рішень в соціально-економічних системах як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях.

З роками диверсифікація напрямів дослідження, започаткованих під керівництвом В.М. Гейця, дістала вираження в тематиці дисертацій, захищених його учнями та послідовниками. Так, результатом проведених досліджень у галузі фінансового забезпечення економічного розвитку, фінансового прогнозування та моделювання процесів бюджетно-кредитного регулювання економіки, фінансової безпеки стала низка дисертаційних робіт, виконаних і успішно захищених під керівництвом / консультуванням академіка В.М. Гейця. Серед докторів наук за спеціальністю «гроші, фінанси і кредит», які називають його своїм вчителем – О.І. Барановський, В.В. Баліцька, Т.П. Богдан,

О.А. Комарова, І.О. Луніна, С.В. Онишко, О.І. Петрик, В.М. Мельник та ін. відомі вчені, які сьогодні вже мають своїх учнів. Так, д.е.н., проф. О.І. Барановський, який в інституті очолював відділ досліджень розвитку і регулювання фінансових ринків, на теперішній час – проректор з наукової роботи ДВНЗ «Університет банківської справи», – підготував сім докторів та дванадцять кандидатів економічних наук.

Значною мірою завдяки послідовникам В.М. Гейця у галузі дослідження механізмів фінансового забезпечення економічного розвитку сформувався потужний науковий потенціал Університету державної фіскальної служби України. Зокрема, там понад двадцять років пропрацювала д.е.н., проф. Л.Л. Тарангул, зробивши значний внесок у розвиток наукового потенціалу навчального закладу, підготувавши одного доктора і десять кандидатів економічних наук. Кафедру фінансових ринків очолює д.е.н., проф. С.В. Онишко, яка свого часу виконувала дослідження під керівництвом В.М. Гейця й успішно захистила і кандидатську, і докторську дисертації в Інституті економіки та прогнозування. Директор Науково-дослідного інституту фіскальної політики при УДФСУ, д.е.н., проф. В.М. Мельник створив власну наукову школу, до якої увійшли двадцять шість кандидатів та три доктори економічних наук, захищених під його науковим керівництвом.

«Випускники» наукової школи В.М. Гейця працюють сьогодні у вищих навчальних закладах, експертно-аналітичних центрах, органах виконавчої влади. Але немало таких, хто продовжує дослідження в Національній академії наук і, зокрема, в рідному інституті. Так, д.е.н., проф. І.О. Луніна, розпочавши наукову діяльність, як і В.М. Геєць, під керівництвом члена-кореспондента АН УРСР В.І. Голікова, продовжила її в Інституті економічного прогнозування. Науковим консультантом по докторській дисертації І.О. Луніної, присвяченій реформуванню системи державних фінансів та міжбюджетних відносин, був академік НАН України В.М. Геєць. Очоливши дослідження за напрямом «бюджетно-податкова політика та фінансове прогнозування» І.О. Луніна вже підготувала одного доктора та п'ять кандидатів економічних наук.

Упродовж останнього десятиліття серед пріоритетних напрямів наукових досліджень, які перебувають у фокусі уваги В.М. Гейця та його учнів і послідовників – розроблення проблематики взаємозв'язку інституційної та економічної динаміки, наукового обґрунтування механізмів та інструментів економічної політики держави в умовах глобалізації, Тому закономірним є зміщення центру, а точніше – розширення спектру тематики дисертаційних робіт, значна частка з яких захищені за спец. «економіка та управління національним господарством». Серед докторів наук школи В.М. Гейця за цією спеціальністю – В.В. Баліцька, Т.Г. Бондарук, А.В. Бойко, Я.А. Жаліло, Т.О. Зінчук, Ю.В. Кіндзерський, О.А. Комарова, О.І. Никифорук, І.В. Одотюк, О.Б. Саліхова та ін.

Науково-педагогічна діяльність

Розвиток наукової школи академіка В.М. Гейця відбувається не тільки шляхом підготовки та об'єднання навколо себе учнів та їх послідовників для здійснення наукових досліджень, а й через використання отриманих результатів у системі вищої освіти – у Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка, Київському національному торгово-економічному університеті, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Хмельницькому національному технологічному університеті, Київському національному економічному університеті ім. Вадима Гетьмана, Житомирському національному агроекологічному університеті, Центральноукраїнському національному технічному університеті (м. Кропивницький), Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України, – де викладаються нормативні та спеціалізовані курси, здійснюється керівництво магістерськими дослідженнями та підготовка аспірантів і докторантів. Науково-педагогічна діяльність представників школи моделювання та макроекономічного прогнозування забезпечує розвиток її ідей та спадкоємність поколінь. Результати досліджень включено до десятків підручників, посібників, та навчальних курсів, що викладаються у вищих навчальних закладах економічного профілю.

Оригінальність та новизна ідей та методів реалізації дослідницької програми

Кожна наукова школа вирізняється з-поміж інших дослідницьких колективів та інституційних осередків оригінальністю та новаторством постановки завдань і спільністю теоретико-методологічних позицій у їх вирішенні⁸. Унікальність школи моделювання та макроекономічного прогнозування в її синергетизмі – орієнтації на пізнання внутрішніх рис і закономірностей розвитку економічної системи; визначення тенденцій та ендогенних механізмів економічної динаміки; передбачення на цій основі можливих варіантів / сценаріїв майбутніх змін; розроблення економіко-математичних моделей та прогнозів з метою управлінського впливу / регулювання економіки на макрорівні. Ключова відмінність такого підходу, що генетично походить від ідеологеми синергетичного управління (synergetic management), полягає у телеологічній установці на вибір кращого з можливих варіантів у спектрі ймовірних майбутніх станів та сприянні досягненню саме такого стану. При цьому в процесі регуляторного впливу важливо враховувати власні тенденції та внутрішні закони розвитку економіки. На відміну від кібернетичного підходу, який орієнтований на забезпечення гомеостатичного режиму функціонування та розвитку системи⁹, в синергетиці вважається, що визначальною умовою для забезпечення ефективного функціонування складних економічних систем є саме наявність нерівноважних станів та «запуск» процесів переходу до якісно нового стану, в якому економічна система може здобути більш високий рівень організації та продуктивності. Тільки тоді, коли економічна система втрачає функціональну стійкість, виникають самоорганізаційні процеси формування нових ефективних структур.

Методологічний базис наукової школи В.М. Гейця сформовано на трьох

⁸ Курбет О.П. Scientific schools matter. До питання про методологію ідентифікації Київської політекономічної школи. *Історія народного господарства та економічної думки України* : зб. наук. праць. – К. : ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2017. Вип. 50. С. 196–210.

⁹ Хоменко Л. Г. История отечественной кибернетики и информатики. – К.: Ин-т кибернетики им. В. М. Глушкова НАН Украины, 1998. 455 с.

операх – математичні методи в опрацюванні емпіричних даних; політико-економічний підхід до соціальних трансформацій і прогностичне спрямування в розробленні економічних моделей. Комплексний розвиток та реалізація цих засад забезпечує виконання місії школи як базового наукового осередку, а саме: розгалуження і відбрунькування напрямів досліджень, що формує організаційну структуру та проблемно-змістове наповнення діяльності інституту.

Впродовж усього періоду функціонування та розвитку наукової школи організація досліджень під керівництвом В.М. Геєця відбувалася на засадах використання феноменології як загально філософського методологічного підходу, за яким дослідження на кожному етапі мали виявляти, розкривати та розв'язувати суперечності глибинного характеру між можливим майбутнім розвитком економіки на ринкових засадах, державою як природно існуючим інститутом і трансформацією українського суспільства. Відповідно постала проблема неупередженого виявлення та опису цих феноменів з використанням методів моделювання, які поєднувалися з методами економічної теорії та теорії суспільного розвитку. Поєднання, з одного боку, зазначеного філософського підходу і, з іншого, економіко-математичних методів моделювання та прогнозування суспільного розвитку, поглибило наукове осмислення діалектичного взаємозв'язку таких феноменів, як суспільство, держава та економіка. Результатом багаторічних досліджень міждисциплінарного характеру і, водночас відображенням триваючого пошуку соціоекономічної моделі майбутнього, стала фундаментальна монографія «Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку»¹⁰, в якій В.М. Геєць виклав своє бачення проблем та перспектив економічного та інституційного розвитку в їхній конкретно-буттєвій та екзистенційній сув'язі.

Притаманні школі В.М. Геєця характерні риси постановки та вирішення дослідницьких завдань обумовлені спільними теоретико-методологічними

¹⁰ Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Геєць ; НАН України ; ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2009. 864 с.

засадами дослідження. Найбільш повно й глибоко їх новаторський характер розкрив чл.-кор. НАН України, д.е.н., проф. В.Р. Сіденко¹¹. По-перше, це відхід від вузького економізму, характерного для більшості економічних досліджень минулого, та послідовне і наскрізне застосуванням синкретичного, міждисциплінарного підходу, який не тільки руйнує бар'єри між галузями суспільних наук, а й забезпечує об'єктивізацію наукового пізнання суспільно-економічної дійсності в усій складності властивих їй взаємозв'язків і суперечностей. По-друге, відмова від жорсткого детермінізму та акцент на принципі відносності багатоманітних форм прояву суспільно-економічних відносин; критичне сприйняття підходів неоліберальної економічної науки. По-третє, залучення методологічного інструментарію сучасного інституціоналізму, що дозволяє по-іншому подивитися на сучасні проблеми розвитку економіки та суспільства України як на складний та неоднозначний результат взаємодії об'єктивного і суб'єктивного. По-четверте, моделювання національної перспективи на основі екзогенних параметрів та чинників розвитку. По-п'яте, яскраво виражені стратегічні підходи, орієнтація на майбутнє, що є антитезою сучасній політиці в Україні, яка реально зорієнтована майже виключно на короткострокові інтереси та близькі часові горизонти.

Спільність і спадкоємність методів макроекономічного прогнозування на основі єдності переконань, цінностей, наукової відповідальності у вирішенні дослідницьких завдань є підґрунтям їх ефективного вирішення та практичної значимості результатів.

Практична значимість досліджень: як завдяки макроекономічним моделям можливо мінімізувати вплив нестабільності

Серед ключових результатів, отриманих і оприлюднених вже у перші роки проведення досліджень, було формулювання постулату щодо переважно

¹¹ Рецензія на монографію «Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Геєць ; НАН України ; ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2009. 864 с. // Валерій Михайлович Геєць / НАН України ; ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Академперіодика, 2015. – С.80–82.

екзогеннозалежної моделі економічного зростання, яка орієнтована на економічну політику так званого «наздоганяючого розвитку». Прогнози, виконані на основі розроблених в Інституті макроекономічних моделей ще на початку 2000-х років, демонстрували, що ні в найближчій перспективі, ні до 2015 р. умови, які склалися насамперед внаслідок реформ та відповідно до змін у глобальних тенденціях, насамперед на зовнішніх ринках, де українська продукція користується попитом через її переважно низьку питому вагу доданої вартості, не дозволять досягти суттєвих змін, які б дозволили за 15–20 років, тобто до 2020 р., вийти на рівень середньозважених показників за європейськими критеріями в разі їх продовження за існуючим сценарієм. Час і життя підтвердили ці висновки, оскільки Україні за цей період вдалося подолати переважно екзогенну траєкторію, що склалася в перші 10 років незалежності й характеризувалася орієнтацією на зовнішні ринки з продукцією низької питомої ваги доданої вартості за умов суттєвого коливання світових цін на сировинні та енергетичні ресурси і товарами низького ступеня обробки, що були основними експортними позиціями України. Ці тенденції і призвели до спадів в економіці, загострення в бюджетній сфері, девальвації національної валюти, суттєвого зниження рівня життя населення та іншого, що в результаті перетворило Україну в одну із найбідніших країн Європи. Ці та інші загострення і кризові явища неодноразово передбачалися науковцями Інституту, які широко використовували у дослідженнях методи економіко-математичного моделювання.

В економічних дослідженнях сьогоденного стану економіки та перспектив поточної економічної політики ще більше загострилися питання, у тому числі і теоретичного характеру, про розроблення наукових засад ендогенізації економічного зростання для України – як країни з економікою квазіринкового характеру. Проте відомої теорії ендогенного зростання та її моделі, що наразі не має однозначного виміру наслідків політики ендогенізації для країн з ринками, що формуються. Саме таким є завдання нинішнього етапу, оскільки, незважаючи на офіційне визнання того, що Україна має ринкову

економіку (яке було більше політичним, ніж економічним), вона ця економіка, за нашими дослідженнями є квазіринковою. До того ж оприлюднені Інститутом у 2000 р. дослідження прогностичного характеру кінця ХХ ст. передбачали посилення нестабільності, зокрема були здійснені узагальнення теоретичного і фактичного спрямування стосовно забезпечення розвитку за умов нестабільності. Вихідним у позиції Інституту було твердження, що нестабільність – це іманентна властивість економічного розвитку, і саме тому ставилось питання про наукове визначення та використання цієї властивості для цілей економічного розвитку з огляду на виокремлені науковцями фактори, зокрема макроекономічної нестабільності, і розкриття сучасної специфіки їх взаємодії та їх деталізація в секторальному розрізі. Відповідно було розроблено ряд макроекономічних моделей, використання яких дозволяло обґрунтовувати достатньо детально складові економічної політики, завдяки яким можливо мінімізувати вплив нестабільності на економічне зростання та структурні зміни в економіці.

Унікальні розробки школи

В Інституті для забезпечення реалізації сучасних технологій кількісного прогнозування розвитку економіки, які розроблені за керівництва В.М. Гейця, та відповідно до завдань, які виконує Інститут в кожний окремо взятий період часу, використовуються різні макроекономічні моделі. Зокрема, це унікальний комплекс інтегрованих моделей економічного розвитку, до складу якого входять:

- система економіко-математичних моделей прогнозування розвитку реального сектора економіки України, яка ув'язана з усіма основними сферами національного господарства (споживання, інвестиції, зайнятість, зовнішня торгівля, державні фінанси, гроші і кредит) і призначена для імітаційного прогнозування згідно із заданими сценаріями;

- модель розширеної виробничої функції для економіки України, яка складається з індексів інтегральних показників ресурсного забезпечення економічної діяльності;

- комплекс моделей розвитку за основними видами економічної діяльності України (понад 100 регресійних рівнянь і тотожностей);
- модель оцінки наслідків регулювання зовнішньої торгівлі в Україні;
- сателітні позасистемні моделі оцінки індексів інфляції та процедура їх інтеграції;
- модель балансування потоків за секторами (реальній, бюджетний, монетарний, зовнішньоекономічний) за підходами, властивими методології фінансового програмування;
- модель переходу до ендогенно орієнтованої стратегії розвитку економіки України;
- експериментальні міжкраїнні моделі економічного розвитку «Польща – Україна», де блок взаємозв'язку зовнішньоекономічної діяльності з боку України представлений 12 регресійними рівняннями і тотожностями, та «Німеччина – Росія – Україна – Швейцарія» (відповідно 34 регресійні рівняння та тотожності);
- балансові моделі міжгалузевих потоків «витрати-випуск» відповідно до умов української економіки. На відміну від відомих модифікацій моделі міжгалузевого балансу (МГБ) запропонована макромодель економіки України (МЕУ), розроблена відповідно до методології синтезу економетричного, міжгалузевого і балансового методів моделювання для одержання коротко- і середньострокових перспективних оцінок результатів реалізації різних макросценаріїв економічного розвитку;
- модельний інструментарій та алгоритм оцінки розвитку інфляційних процесів і розгортання «цінових хвиль» на базі таблиць «витрати-випуск», за якими здійснено аналітичні розрахунки.

Крім того, розроблені такі модельні конструкції для розв'язання окремих задач, що виникали під час проведення різнопланових досліджень, які проводив Інститут за двадцятирічний період. Зокрема, це моделі:

- впливу зміни обмінного курсу гривні до долару США на динаміку макроекономічних показників в Україні;

- оцінки впливу зростання тарифів на житлово-комунальні послуги на динаміку макропоказників в Україні;
- оцінки впливу державної політики освіти (видатків зведеного бюджету на освіту) на реальну макроекономічну динаміку та інноваційний розвиток в Україні;
- економіко-математичної оцінки впливу рівня наукоємності ВВП на економічну динаміку в Україні;
- економіко-математичної оцінки впливу розвитку сфери послуг на економічну динаміку в Україні;
- ідентифікації макродисбалансів;
- оцінки потенційного ВВП України;
- визначення характеристик причинно-наслідкових зв'язків між рахунками платіжного балансу України;
- ідентифікації небезпечних макроекономічних дисбалансів і каналів трансмісії кризових явищ;
- прогнозування темпів економічного зростання України;
- короткострокового прогнозування ВВП України, побудованої на елементній базі композитних інтегральних індикаторів;
- регресійні моделі оцінки впливу рівня офшоризації капіталу банківської системи на стан банківської сфери та темпи економічного зростання України;
- впливу на динаміку темпів потенційного ВВП (довгострокового тренду) рівня податкового навантаження;
- дистрибутивно-лагова модель оцінки наявності зв'язку між динамікою змін грошової пропозиції та темпами потенційного ВВП України;
- VAR-моделі, яка показують взаємозв'язок «розриву ВВП» або циклічних/кон'юнктурних компонент розвитку України та світової економіки, а також підтверджують гіпотезу щодо залежності темпів зміни ВВП України, інфляції та валютного курсу гривні від динаміки світових цін на сировинні товари, що експортує Україна;

- імітаційна динамічна модель на основі міжгалузевого балансу тощо.

У ході розробки досить великої кількості макроекономічних моделей, призначених для розв'язання різних завдань, які стояли і стоять перед Інститутом, були сформовані бази даних. Зокрема це:

- база даних для програмно-аналітичного інструментарію «Макропрогноз економіки України» у річному розрізі за період 1996–2015 рр. за такими блоками: реальний сектор економіки, доходи та видатки Зведеного бюджету України, грошово-кредитні показники, платіжний баланс України, балансування потоків за секторами економіки, фінансово-економічні регулятори тощо;

- база даних «Зовнішня торгівля України» (БД «ЗТУ»), що розроблена для обробки даних по зовнішньоторговельних операціях України за товарами на період 2002–2015 рр.;

- база даних для виконання прогнозно-аналітичних розрахунків щодо зовнішньої торгівлі України товарами (експорт та імпорт) за 10 знаками УКТЗЕД (щомісячно) в розрізі товарних груп, видів економічної діяльності, рівня технологічності. Часовий інтервал 2002–2015 рр.;

- база даних щодо валютних курсів, інфляції та динаміки ВВП в Україні та її зовнішньоторговельних партнерів (для розрахунків РЕОК гривні, в річному, кварталному та місячному розрізі). Часовий інтервал 1998–2015 рр.;

- база даних «Банківська система України» (БД «БСУ») розроблена для систематизації та аналізу даних фінансової звітності банків України тощо.

Всі перелічені моделі постійно використовуються для проведення досліджень як кількісного, так і якісного характеру і практично не мають в Україні аналогів.

Міжнародне визнання

У 1980 р. у Москві на черговому засіданні комітету LINK ООН¹² відбулося знайомство В.М. Гейця з американським економетриком, Нобелівським лауреатом з економіки (1980 р.), членом Національної академії наук США, професором Лоуренсом Робертом Клейном – ідеологом і засновником проекту LINK-ООН, українські дослідження вийшли на новий – міжнародний – рівень

Історія проекту LINK почалась у 1968 р., коли на базі Пенсильванського університету у м. Філадельфія (США) під керівництвом Л.Р. Клейна (визнаного спеціаліста із розробки глобальних економіко-математичних моделей світу "другого покоління"¹³) сформувалась група всесвітньовідомих учених-економістів для проведення міжнародних економічних досліджень із використанням складних процедур обробки економічної інформації та кількісних методів постійної перевірки гіпотез. Метою науково-дослідницької роботи групи було об'єднання економіко-математичних моделей різних країн, що ґрунтуються на квартальних та річних даних, в регіональні моделі та загальну світову модель LINK¹⁴. Лоуренса Р. Клейна зацікавили розробки В.М. Гейця з моделювання та прогнозування економічних процесів в Україні, було запропоновано співпрацю з проектом. З 1992 р. В.М. Гейця зареєстровано

¹² Проект LINK – всесвітня наукова організація при ООН (під егідою Наукової ради соціальних досліджень США), яка узагальнює і координує дослідження щодо аналізу і прогнозування економічного розвитку країн на макроекономічному рівні. Особлива увага приділяється аналізу ВВП і національного доходу, структурних змін, ринків праці, капіталу, інфляційних процесів, бюджетної, грошово-кредитної, зовнішньоторговельної політики, специфічних особливостей розвитку окремих регіонів світу.

¹³ Ці моделі враховують традиції, історію і спосіб життя, рівень економічного розвитку, соціально-політичну організацію і спільність основних проблем, з якими стикаються різні країни.

¹⁴ Це комплексна модель ланцюгових взаємозв'язків міжнародної торгівлі у вигляді торговельних матриць, рядки яких визначають експорт i -ї держави в j -у, а стовпчики відповідають імпорту i -ї держави з j -ї. Центральною модельною умовою визначається збалансування міжнародних торговельних потоків, тобто загальна сума світового експорту має дорівнювати загальній сумі світового імпорту стосовно як зовнішньої торгівлі загалом, так і окремих товарів. При цьому показники світової торгівлі вимірюються в однакових одиницях (наприклад, у доларах США).

постійним представником у проекті LINK від України, з 1994 р. Україна двічі на рік оприлюднює в штаб-квартирі проекту звіт-довідь «Середньострокові перспективи розвитку економіки України», в якій відповідно до періоду наводиться аналіз та оцінка середньострокової динаміки ключових макроіндикаторів і пропозиції щодо шляхів та інструментів економічної політики держави, спрямованої на стабільне економічне зростання, а з 1996 р. агреговану модель розвитку економіки України, розроблену В.М.Гейцем і його учнями, інтегровано у систему LINK. Варто зауважити, що із республік колишнього СРСР у цьому Проекті представлені ще окремі країни Балтії та Росія.

Наразі основна стратегія досліджень проекту LINK полягає в узгодженні та взаємоув'язуванні національних економетричних макромоделей за регіонами світу, аналізі міжнародних механізмів перерозподілу, які працюють через: торговельні потоки, цінові коригування, рух капіталу, ставки відсотка, обмінні курси, трансфер технологій, глобальні товарні ринки тощо, а також у контролі за функціонуванням глобальної системи моделей. Визначальна проблематика діяльності Проекту пов'язана із середньо- та довгостроковими перспективами розвитку світової економіки¹⁵. Економічні дослідження за проектом LINK використовуються національними урядовими структурами, міжнародними економічними агенціями та приватними дослідницькими організаціями. Застосування моделі LINK дає можливість передбачати ті чи інші наслідки для економічного розвитку як окремих держав, так і у світовому масштабі.

Розвиток універсальної методології об'єднання національних моделей через експортно-імпортні потоки товарів і послуг реалізовано в рамках

¹⁵ На поточних конференціях Проекту LINK, як правило, мають бути представлені прогностичні оцінки світового і регіонального розвитку ООН, МВФ, Світового банку, Комісії Європейського Союзу та наукові доповіді: «Світова економічна перспектива», «Світовий огляд товарних ринків», а також про проблеми розвитку всіх регіонів світу за матеріалами національних дослідницьких центрів (прогнозами щодо регіональних перспектив економічного розвитку).

Міжнародного проекту INTAS¹⁶ «Система міжкраїнних моделей BRSU: Німеччина – Росія – Україна – Швейцарія», який виконувався у 1996–1999 рр.

Мета цього проекту щодо розробки системи макроекономічних моделей для аналізу трансформаційних процесів в Росії та Україні у взаємозв'язку з економічним розвитком Швейцарії і Німеччини полягала у тому, щоб ідентифікувати стратегії щодо сприяння економічного розвитку в країнах перехідного періоду та симульативну оцінку перспектив торговельних зв'язків між Східною і Західною Європою на період до 2005 р.

Відповідно до зазначеної мети були розроблені макроекономічні моделі для Росії, України і Швейцарії та об'єднані з центральною макромоделью економіки Німеччини. Методологічні підходи та уніфіковані режими функціонування цих моделей дозволили здійснити економіко-математичний аналіз перехідних процесів у Росії та Україні і стали базовою розробкою для моделювання, що використовувалась для наукових експериментів адаптації стратегій ефективного розвитку щодо відновлення економічного зростання, та знайшла практичне застосування в численних пропозиціях і рекомендаціях, надісланих в органи виконавчої влади України.

Економічний аналіз показав, що трансформаційні процеси, що відбувалися в Росії та Україні упродовж перехідного періоду, тісно пов'язані із західними економіками. Тому було запропоноване логічне припущення щодо розповсюдження позитивних ефектів ринкової економіки із Заходу на Схід через розвиток міжнародної торгівлі. Згідно з цим за розробленими уніфікованими режимами системи макроекономічних моделей для західних і східних країн досліджувався розвиток макроекономічної ситуації за альтернативними сценаріями процесів переходу до ринкової економіки. Головним результатом науково-дослідницької діяльності стала конструкція макроекономічних моделей та інформаційних баз даних для економік

¹⁶ Міжнародна асоціація сприяння співробітництву з вченими нових незалежних держав колишнього СРСР, яка фінансувалася із бюджету ЄС протягом 1993–2007 рр.

Німеччини, Швейцарії, Росії та України і об'єднання міжкраїнних моделей в інтегровану систему.

Під час опрацювання уніфікованих методологічних підходів, запропонованих німецькими колегами на чолі з проф. Г. Герігом (G. Gehrig) і успішно адаптованих швейцарськими дослідниками на чолі з проф. М. Жіллі (M. Gilli) для економік Німеччини та Швейцарії, у дослідницьких груп російських та українських учених, науковими керівниками яких були проф. Е. Маймінас (Росія) і проф. В.М. Геєць (Україна), виникли чисельні труднощі щодо особливостей застосування економетричних методів відносно розробки методологічно подібних економіко-математичних моделей для економік Росії та України. Перш за все, використання економетричних методів у 1995–1997 рр. було ускладнено через зміну основних статистичних показників у зв'язку з переходом методології національного рахівництва від системи Балансу народного господарства (БНГ) до Системи національних рахунків (СНР). Це вимагало конструкції нових інформаційних баз даних щодо оцінки і розширення відповідних часових рядів за специфікаціями національних моделей, які були випробовувані за стандартними процедурами тестування статистичних показників. Інша проблема, що виникла при побудові української моделі, полягала у тому, що змінні в постійних цінах показували дуже різкі коливання економічної динаміки, що надзвичайно обмежувало використання умовних економетричних методів оцінки. За цими обставинами в моделі економіки України деякі з поведінкових регресійних рівнянь визначались як лінійна комбінація логарифмічних і гіперболічних функцій, що дозволило отримати економічно обґрунтовану прогностну динаміку ВВП і його основних агрегатних складових.

Унаслідок міжнародного наукового співробітництва були сформовані національні моделі Німеччини, Росії, Швейцарії та України, які представляли розробку найбільш імовірного економічного прогнозу. Макроекономічні моделі були об'єднані через рівняння торговельних потоків із уже існуючою моделлю

для Німеччини і використовувалися для моделювання економічних взаємодій на середньострокову перспективу.

Важливою і перспективною й на сьогодні залишається науково-дослідна робота щодо розробки системи міжкраїнних моделей «Польща – Україна», яка виконувалась протягом 2002–2005 рр. за Міжнародним науковим проектом «Система макромоделей взаємовпливу зовнішньоторговельних зв'язків Польщі та України на економічне зростання обох країн в середньостроковій перспективі» на підставі відповідного рішення спільної зустрічі представників Польської академії наук та Національної академії наук України, яка відбулась у м. Варшава у грудні 2001 р. Від України проект очолював академік НАН України, проф. В.М. Геєць, а від Польщі – член-кореспондент Польської академії наук, проф. В.Велфе (W. Welfe). Наукове співробітництво двох міжнародних дослідницьких груп проводилось у рамках обміну досвідом щодо удосконалення інструментарію моделювання та проблем конструювання макромоделей економічного зростання; оцінки розвитку зовнішньоторговельних зв'язків між Польщею та Україною; оцінки можливостей економічного зростання у Польщі та в Україні в середньостроковому періоді; наукових зустрічей, дискусій, підготовки спільних публікацій за підсумками виконання проекту.

У процесі розробки системи макроекономічних моделей «Польща – Україна» розглядалися як стандартні, так і специфічні методологічні підходи щодо моделювання зовнішньоторговельних зв'язків між Польщею та Україною (методи лінійної та робастної регресії, застосування логарифмічних, гіперболічних та змішаних функцій, використання фіктивних змінних). Важливим результатом спільної науково-дослідної роботи стала можливість використання розроблених моделей зовнішньоторговельних зв'язків між Польщею та Україною (як окремі блоки) у комплексній економетричній моделі польської економіки W8-D та модифікованій агрегованій макромоделі розвитку економіки України, отримання середньострокових прогнозних оцінок ключових макроіндикаторів розвитку національних економік, визначення та

обґрунтування напрямів удосконалення зовнішньоекономічної політики, що сприяла б подальшому економічному зростанню обох країн. Особливо цікавим стало проведення імітаційного експерименту з використанням розробленої системи моделей щодо аналізу та перших оцінок наслідків приєднання Польщі до ЄС та їх впливу на макроіндикатори економічного розвитку Польщі та України.

Важливим міжнародним проектом, який виконувався спеціалістами дослідницької групи «IHS Global Insight» (USA) та фахівцями ІЕПр НАНУ під керівництвом В.М. Гейця, стала науково-дослідна робота щодо розробки та супроводження інформаційного та програмного забезпечення модельного апарату в рамках реалізації Проекту «Програма модернізації ДПС України-1» для проведення прогностичних розрахунків макропоказників розвитку економіки України у коротко- та середньостроковому періодах, зокрема: річних показників ВВП, індексу споживчих цін, індексу цін виробників промислової продукції тощо (протягом 2011-2016 рр.) в рамках виконання проекту Міжнародного банку реконструкції та розвитку (IBRD) для України «Розробка та впровадження моделі визначення впливу макроекономічних показників на податкові доходи» з 2007 по 2010 рр.

З 1997 р. і до сьогодні спеціалісти Інституту під керівництвом В.М. Гейця беруть участь у міжнародному проекті «Eastern Europe Consensus Forecast» (Лондон, Велика Британія) щодо підготовки та надання щомісячних макропрогнозів розвитку економіки України (партнерами є 15 країн).

Національне визнання здобутків наукової школи

У 2006 році В.М. Геєць та М.І. Скрипниченко отримали премію Національної академії наук України імені В.С. Михалевича за цикл наукових праць «Інтегровані системи макромоделей економічного прогнозування», у складі групи експертів НАН України брали участь у розробленні першого в Україні законопроекту «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» впродовж 1997–2000 років. У 2007–2013 рр. займалися (В.М. Геєць – науковий керівник, М.І. Скрипниченко

– відповідальний виконавець) науковою розробкою «Інтелектуальна автоматизована інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на базі вітчизняної суперЕОМ» на замовлення Бюджетного комітету ВР України.

Наукові праці В.М. Гейця та його учнів опубліковані у Великій Британії, Німеччині, Польщі, Росії, США, Угорщині. Представники школи брали участь у ряді міжнародних дослідницьких проектів, включаючи: проект у рамках Тасіс АСЕ Європейського Союзу з питань модельної оцінки зовнішньоторговельної політики України щодо оцінки наслідків регулювання зовнішньої торгівлі в Україні і впливу екзогенних та управляючих змінних на ключові макроіндикатори, проект UNDP щодо сценарного прогнозування зменшення зайнятості відповідно до розгортання негативної демографічної ситуації у довгостроковій перспективі з урахуванням можливого поширення інфекційних та епідемічних захворювань, проект Польської академії наук та НАН України стосовно модельної оцінки перспектив розвитку «економіки знань» у Польщі та Україні тощо.

Накопичений досвід створення і впровадження макроекономічних моделей узагальнено у наукових статтях і монографіях, які становлять золотий фонд історії, теорії та методології економіко-математичного моделювання та прогнозування.

Перспективи

Сьогодні величезну кількість часу В.М.Гейць приділяє вирощуванню й плеканню молодих наукових кадрів як безпосередньо в очолюваному ним інституті, так і за його межами. «Важливо правильно визначити «дисертабельну» тему дослідження, чітко та зрозуміло поставити завдання, щоб людина могла років 10–15 працювати за цією проблематикою», – вважає академік, тримаючи у полі зору молодих науковців, які приходять на роботу в ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» і ведуть розробки за вказаними напрямками. Варто зазначити, що за роки директорства В.М. Гейця співробітники інституту захистили понад 70 кандидатських та 24 докторські

дисертації. Згідно з базою цитування Google Scholar середній h-index за науковими публікаціями учнів В.М.Гейця має рівень 11 (від найнижчого рівня 5 до найвищого – 24).

На сьогодні керований академіком НАНУ В.М. Гейцем колектив науковців зорієнтований на розробку актуальних проблем розвитку методології макроекономічних сценарних прогнозів на основі агрегатних показників, моделюванні переходу до ендогенно орієнтованої стратегії розвитку національної економіки, побудові економіко-математичних моделей, що спроможні синхронізувати регулятори економічної політики щодо заданих цільових орієнтирів, розробленні моделі участі України в процесах глобалізації та міжнародної інтеграції. Здійснення сценарних макропрогнозів економічного розвитку слугує науковим підґрунтям для визначення пріоритетів, напрямів і засобів проведення державної регуляторної політики.